

Yabani İğde

Anadolu'da dağ ığdesi, yalancı ığde, karga dikeni, çıcırğan, çalığagası, sincan, cıcılık gibi adlarla anılan yabani ığde, son yıllarda pek çok ülkede tarımı yapılan önemli bir kültür bitkisi. Bu durumun bir nedeni, bitkinin erozyonu önlemede kullanılması, bir diğeri de, beslenme, eczacılık ve kozmetik alanlarında kullanılan, ekonomik değeri yüksek pek çok kimyasal maddeyi bileşiminde içermesi. Ülkemizde çok yaygın olan yabani ığdeyi tanımaya ne dersiniz?

Ülkemizin birçok yöresinde doğal olarak yetişen yabani ığde, İğdegiller ailesinden. Yabani ığde, boyu 6 m'ye ulaşabilen bir  it bitkisi. Yaşadığı toprağın özelliklerine bağlı olarak farklı biçimlerde olabiliyor. Besin bakımından yoksul topraklarda yetişmişse çalı ya da ağaççık, verimli topraklarda da ağaç olarak karşımıza çıkıyor. Işığı çok seven yabani ığde, suyu iyi s zen, besin maddeleri bakımından zengin kumlu topraklarda çok iyi gelişiyor. Ancak farklı ortamlarda da gelişmeyi başaran bir bitki. Örneğın, besin bakımından zayıf, taşlı, tuzlu, kuru topraklarda, dere boylarındaki ıslak topraklarda ya da kayalık ve eğimli topraklarda da yaşayabiliyor. Dahası, denizden gelen r zg rlara ve tuzlu suya karşı da dayanıklı. Yabani ığde, çok soğuk ve çok sıcak koşullara da uyum sağlayabilen bir bitki. -43  C ile +40  C ara-

sındaki sıcaklıklarda yaşamını sürdürebiliyor.

Yabani ığdenin  atal biçimindeki dallarının uçları dikenli. Sapları kısa olan yapraklar geniş tabanlı ve uca doğru incelen mızraksı bir yapıda. Uzunlukları, 5 – 7 cm arasında. Yaprakların alt kısmıysa gümüş gibi parlıyor. Yapraklanmakta olan bir ığdede yaprak veren tomurcuklar, gümüşi ve bronz renkli puls  tüylerle örtülü. Çiçeklerin çıktığı tomurcuklarsa daha da tüylü. Sarımsı renkteki çiçekleri mart-nisan aylarında a maya başlıyor. Yabani ığdenin dişi ve erkek çiçekleri ayrı bitkiler üzerinde bulunuyor. Erkek  i ekleri sapsız, dişi  i ekleriysse kısa saplı.

Yabani ığdenin hoş buruk bir tadı olan ve yenilebilen meyveleri, bitkinin bulunduğu yükseltiye göre, eylül - ekim aylarında olgunlaşıyor. Çok kısa bir sapla dala bağlı olan meyveleri, eğer kuşlarca yenmemişse bütün kış dalında ka-

Yabani iğde, özellikle Karadeniz sahillerinde, akarsu ağzlarındaki kumlu yerlerde, örneğin Ordu, Giresun, Trabzon yörelerinde, Kayseri, Kahramanmaraş arasında, hatta Erzurum'da kendiliğinden yetişiyor.

labiliyor. Yani meyveleri de bitkinin kendi gibi çok dayanıklı. Oval biçimli, 6 - 10 mm uzunlukta ve 4 - 6 mm çapında, kırmızımsı, portakal ve sarımsı renklerde olabilen bu meyveleri dalından koparmak çok zor. Bu nedenle, onları toplamak isteyenler, makasla keserek meyveleri alıyorlar. Meyvelerin bileşiminden çok değerli bir yağ elde ediliyor. Bu yağ, birçok ilacın yapımında kullanılıyor. Ayrıca yabani iğdenin meyveleri C ve E vitaminleri

Biliminsanları, yabani iğde bitkisinin, hem erozyonu önleme hem de bileşimindeki kimyasal maddeleri değerlendirme amacıyla yetiştirilmesinin, ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayacağını belirtiyorlar.

Dal üzerindeki küçücük ve yuvarlak yapıya sahip olan bu tomurcuklardan yapraklar çıkacak.

açısından da çok zengin. Dahası da var: Etlı kısmın içerdiği bazı maddeler gıda boyalarının üretiminde kullanılıyor. Bunun dışında yapraklarından çay, meyvesinden meyve suyu ve reçel, şekerleme, jöle, kozmetik ürünleri, şampuan, yapraklarından ve meyve atıklarından hayvan yemi elde edilebiliyor.

Yabani iğdenin tohumları elips, dikdörtgenimsi-mızraksı ya da bazen düz olabiliyor. Tohumlar, meyveler ezilip bol suyla yıkandıktan sonra ayrılıyor. 1000 tohumun ağırlığı 7,5 gr geliyor. Bitkinin tohumlarını çimlendirmek ve yeni bitkiler elde etmek pek kolay değil. Ancak ilkbahara kadar kurumaya bırakılan tohumlar kuru haldeyken ekilirse çimlenebiliyor.

Yabani iğdenin çok sık yapılı, hızla geliştirdiği bir kök sistemi var. Bu kökler havadaki serbest azotu alabiliyor. İşte köklerin bu özelliği çok önemli. Çünkü, bitki kökleriyle yakalanan bu azot, toprağın zenginleşmesini sağlıyor. Yabani iğde, köklerinin azot yakalama özelliği nedeniyle toprakları zenginleştirme ve sık yapılı kökleri nedeniyle de erozyonu önleme amaçlarıyla kullanılıyor. Ayrıca, yol kenarlarındaki yüksek duvarları örtme, bahçelerde çit oluşturma ve rüzgârı önleme amacıyla da kullanılan bir bitki. Kış aylarında bile üzerinde duran göz alıcı meyveleri sayesinde çevre güzelleştirme amacıyla da kullanılıyor.

Gülgün Akbaba

Kaynaklar
<http://www.sdu.edu.tr/enstituler/fenbilim/dergi/91/19.pdf>
http://ziraat.harran.edu.tr/kongre/Bildiriler/628_Sevil%20OZGULYU-CEL1.pdf
<http://exviking.net/lowland/xl/SeaBuckthorn.htm>